

Како је неолиберална глобализација појела саму себе

Пише: Бранко Милановић
субота, 02 мај 2026 02:11

Као у грчкој трагедији, исте особине које је неолиберална глобализација уздизала и које су обезбедиле њен успех током неколико деценија довеле су до њеног неминовног краја. Космополитизам се сударио са националним политичким границама. Претерана конкуритивност створила је свет похлепе, аморалности и комерцијализације свих активности, чак и оних које су некада биле најприватније. У суштини, запретила је да породицу учини сувишном. Крај је дошао кроз унутрашње политичке потресе и напуштање космополитизма у корист заштитних баријера према страном роби и странцима. Укратко, дошло је до његове замене неомеркантилизмом споља и, засад неуспелим, покушајима повратка „традиционалнијем“ свету изнутра.

Ако бисмо неолибералну глобализацију, онако како су је западне елите доживљавале током четрдесетогодишњег периода од раних 1980-их до отприлике 2020-их, дефинисали на најсажетији начин, могли бисмо рећи да је почивала на две идеје: космополитизму и конкуритивности.

Космополитизам као неолиберална идеја води порекло уназад до тзв. париских колоквијума Валтера Липмана у Паризу 1930-их и раног Удружења Мон Пелерин, што је

Како је неолиберална глобализација појела саму себе

Пише: Бранко Милановић
субота, 02 мај 2026 02:11

лепо описано у књизи Квина Слободијана „Глобалисти: крај империје и рађање неолиберализма“. Космополитизам је полазио од претпоставке да је сваки појединац на свету подједнако важан и подједнако способан за економски напредак, под условом да делује у оптималним економским условима, што подразумева сигурност приватне својине, слободну трговину, ниске порезе и „подношљиву управу правде“. Мало је шта друго потребно, према бесмртним речима Адама Смита, да би се остварила заједничка тежња сваког човека да побољша своје стање и да се свет доведе до највишег степена благостања.

Бивши британски премијер Тони Блер и бивши амерички председник Бил Клинтон, 1997.

Космополитизам, или интернационализам, чинио је политички темељ неолибералног

Како је неолиберална глобализација појела саму себе

Пише: Бранко Милановић
субота, 02 мај 2026 02:11

света у коме су националне владе потиснуте у други план, препуштајући појединцима да слободно следе сопствени интерес. Идеално, то је био свет мале, готово невидљиве државе. Неолибералним речником, оно што чини „imperium“ – заставе, химне, језици и други симболи државности – остајало би у домену политике (и бирача, уколико би уопште желели да гласају), док би „dominium“, стварни, економски свет био простор слободног кретања робе, капитала и технологије, па чак и људи.

Да би космополитизам створио глобално богатство и благостање, свет је морао бити компетитиван. Људима не само да би било допуштено да се такмиче једни с другима, без обзира на националне границе, већ би на то били и подстицани – излагањем свих добара која би могла постати њихова, као и друштвеним признањем које прати победу у таквом надметању.

Чланови Удружења Монт Пелерин, 1947.

Компетитивност је подстакла глобални раст: између 1980. и 2020-21. просечни светски БДП по глави становника више се него удвостручио: са око 7.700 долара у време пада

Како је неолиберална глобализација појела саму себе

Пише: Бранко Милановић
субота, 02 мај 2026 02:11

Берлинског зида (у реалним међународним, односно ППП доларима – по паритету куповне моћи) на скоро 17.000 долара у време ковида. То значи да је просечна годишња стопа раста на светском нивоу износила 2,1% по глави становника. (И то упркос порасту светске популације са 4,4 милијарде 1980. године на 8 милијарди 2022. године).

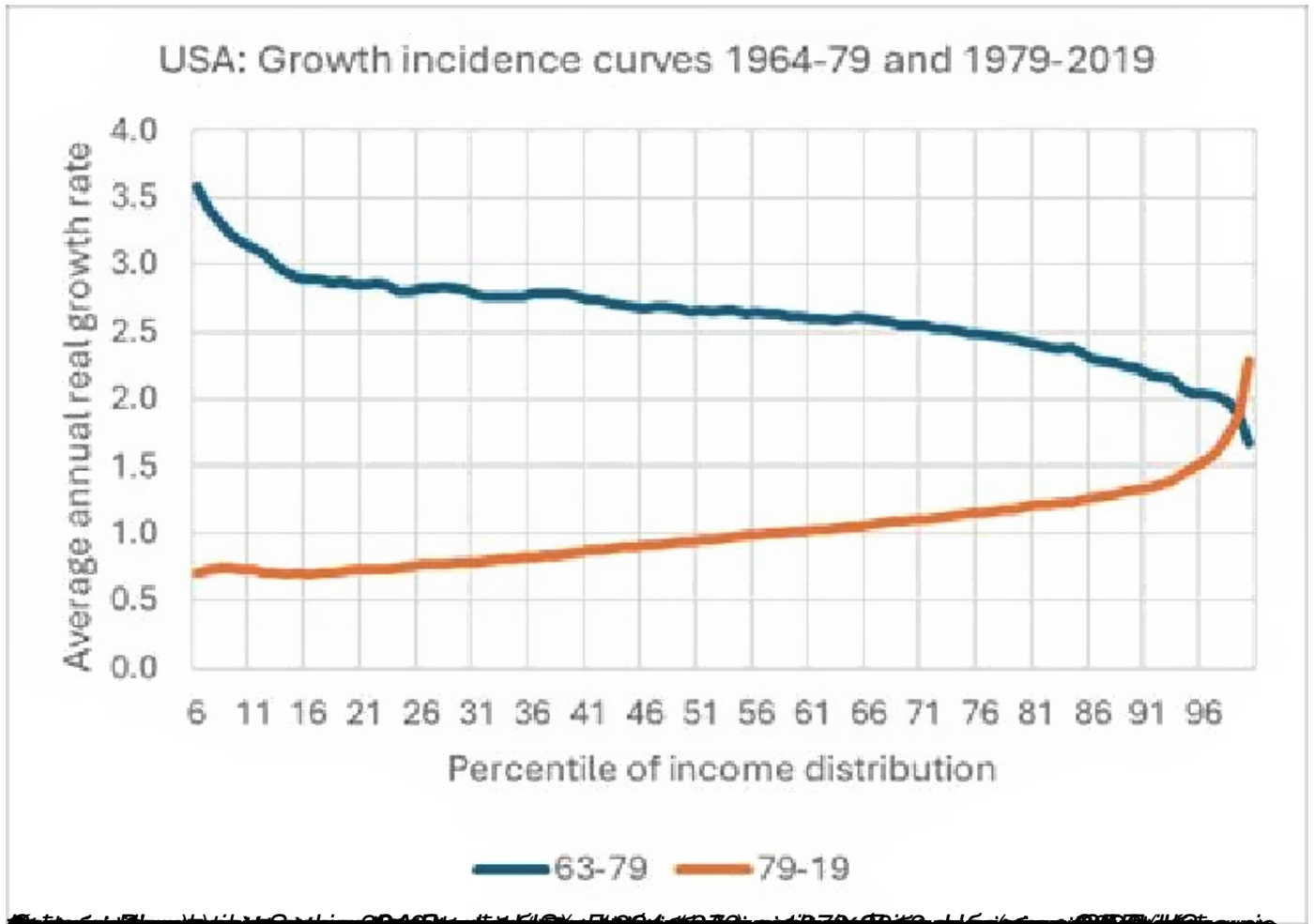
Више него удвостручен доходак по становнику, у спрези са готово удвострученим бројем становника на планети, значио је да се укупна количина произведених добара и услуга у свету учетворостручила током ере неолибералне глобализације.

Али ова „анонимна“ стопа раста, остварена пре свега захваљујући високим стопама раста азијских земаља, нарочито Кине, није помогла неолиберализму у домаћем политичком контексту богатих земаља. Политички релевантно није било тих два и по процента на глобалном нивоу, већ чињеница да је у Сједињеним Државама и већини богатих западних земаља већина становништва бележила реалне стопе расте (инфлационо прилагођене) од око 1% годишње, док су приходи богатих расли два до три пута брже.

Штавише, неолиберални период (од времена Роналд Регана надаље), није био само наклоњен богатима у смислу да су њихови приходи расли брже од прихода средње класе и сиромашних, већ је представљао и успоравање општег раста у односу на претходни период, што се види на доњем графикону. Заправо, на свакој тачки расподеле дохотка у САД, осим самог врха, раст је током неолибералне ере био спорији него у претходних петнаестак година.

Како је неолиберална глобализација појела саму себе

Пише: Бранко Милановић
субота, 02 мај 2026 02:11

Како је неолиберална глобализација појела саму себе

Пише: Бранко Милановић
субота, 02 мај 2026 02:11

Како је неолиберална глобализација појела саму себе

Пише: Бранко Милановић
субота, 02 мај 2026 02:11

